

De gemeente als partner Samenwerken om lokale idealen te realiseren

Inleiding

Gemeenteland is in de afgelopen jaren flink opgeschut. Door decentralisaties en fusies is het lokale politieke landschap ingrijpend veranderd. Het stoepregel- en lantaarnpaalgehalte is grotendeels verdwenen, nu raadsleden steeds meer verantwoordheden krijgen. Denk aan de zorg en de ondersteuning thuis via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), het organiseren van werk via de Participatiewet en de komende opgave van de Omgevingswet.

Gelukkig staat de gemeente van alle overheidslagen nog steeds het meest in contact met haar inwoners. Lokale politici zijn gemakkelijk aan te spreken. Waar 'Den Haag' voor veel mensen ver weg is, wonen raadsleden en lokale bestuurders in de directe omgeving. Zij zijn daardoor in veel gevallen niet alleen volksvertegenwoordiger, maar ook buurman of buurvrouw.

Burgemeesters, wethouders en gemeenteraadsleden zijn juist ook op zoek naar verhalen uit hun gemeente. Lokale politici en bestuurders willen graag aansluiten op het maatschappelijke debat en hechten veel waarde aan het draagvlak van bewoners. Daarnaast zijn ambtenaren en wethouders bij het maken van beleid continu op zoek naar partners. Lokaal liggen er dus mooie kansen voor enthousiaste inwoners en maatschappelijke organisaties.

Over deze publicatie

Maar bij wie moet u zijn in de gemeente? Wanneer spreekt de gemeenteraad over de onderwerpen die u belangrijk vindt of hoe krijgt u deze onderwerpen op de agenda? Naar wat voor input zijn ambtenaren op zoek bij het maken van beleid? En hoe blijft u op de hoogte van de werkzaamheden van de wethouders en hoe kunt u hen enthousiasmeren voor uw initiatief? Kortom, hoe kunt u uw belang in uw gemeente goed vertegenwoordigen?

In deze publicatie kijken we naar de formele, maar vooral ook naar de informele aspecten die komen kijken bij het behartigen van uw belangen richting de gemeente. Juist de nabijheid en ook de invloed van raadsleden maakt het hebben van een goede relatie met deze politici prioriteit nummer één. Maar ook goede contacten met ambtenaren en wethouders zijn van belang. Daarnaast kunt u uw positie in de gemeente versterken door goed samen te werken met andere maatschappelijke organisaties.

Wij bieden u informatie en praktische tips om uw kansen voor het uitoefenen van invloed te vergroten. Deze publicatie is daardoor geen statische handleiding, maar het startpunt voor een succesvolle samenwerking tussen u en de gemeente.

Leeswijzer

Wat kunt u verwachten in deze publicatie? In het eerste hoofdstuk geven wij een schets van hoe de besluitvorming binnen de gemeente er aan toe gaat en wat de momenten zijn om invloed uit te oefenen. Ook bieden wij u handvatten voor hoe u concreet met een PA-plan aan de slag kunt gaan. In het tweede hoofdstuk gaan we dieper in op hoe u zowel uzelf als uw onderwerp op de politieke agenda kunt zetten. In het daaropvolgende hoofdstuk vindt u verschillende methoden om beleid succesvol te beïnvloeden nadat u een onderwerp op de agenda heeft gezet. In het vierde hoofdstuk kijken we vervolgens naar de manier waarop u de vinger aan de pols houdt en op de hoogte blijft van de laatste ontwikkelingen. Tot slot vindt u in het laatste hoofdstuk enkele concrete vervolgstappen om direct effectief aan de slag te gaan.

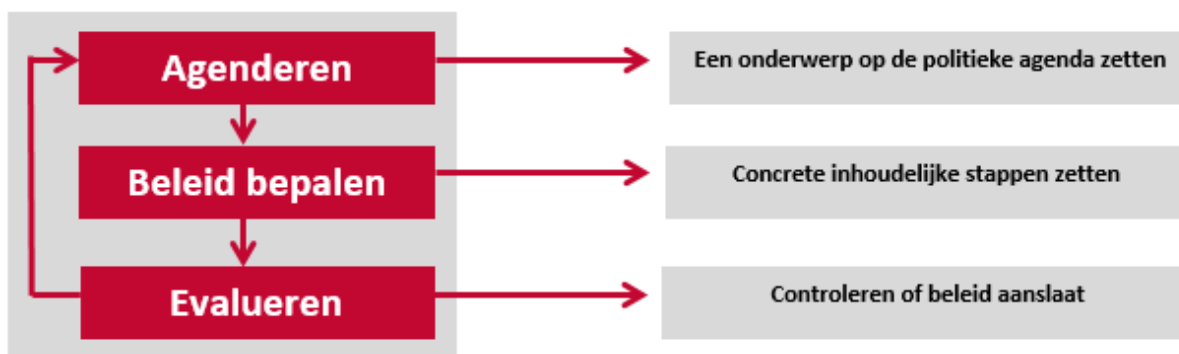
Inhoud	
Inleiding	1
Over deze publicatie.....	1
Leeswijzer.....	1
1. De gemeente in het kort	3
Kansen om invloed uit te oefenen.....	3
Het PA-plan.....	4
Hoe weet u wat er speelt?	4
Wat zijn de uitgangspunten in het gemeentehuis?.....	5
2. Zet uw onderwerp op de agenda	6
De formele route	6
De informele route	9
3. Bepaal het beleid	10
4. Evalueer de resultaten	12
De volgende stap	13
5. Zelf aan de slag!	14
Bijlage 1	15

1. De gemeente in het kort

Kansen om invloed uit te oefenen

Timing is een randvoorwaarde om invloed uit te kunnen oefenen. Het is daarom van groot belang om er voor te zorgen dat u weet waar uw onderwerp zich in de gemeentepolitiek bevindt. Onderwerpen worden op de agenda gezet, er wordt een bepaalde beleidsrichting gekozen en uiteindelijk wordt het beleid geëvalueerd. Vaak keert het gevoerde beleid daardoor weer terug op de politieke agenda en dit biedt dan weer nieuwe kansen om uw onderwerp onder de aandacht te brengen. De onderstaande figuur geeft weer hoe beleid binnen uw gemeente wordt gemaakt.

Agenderen

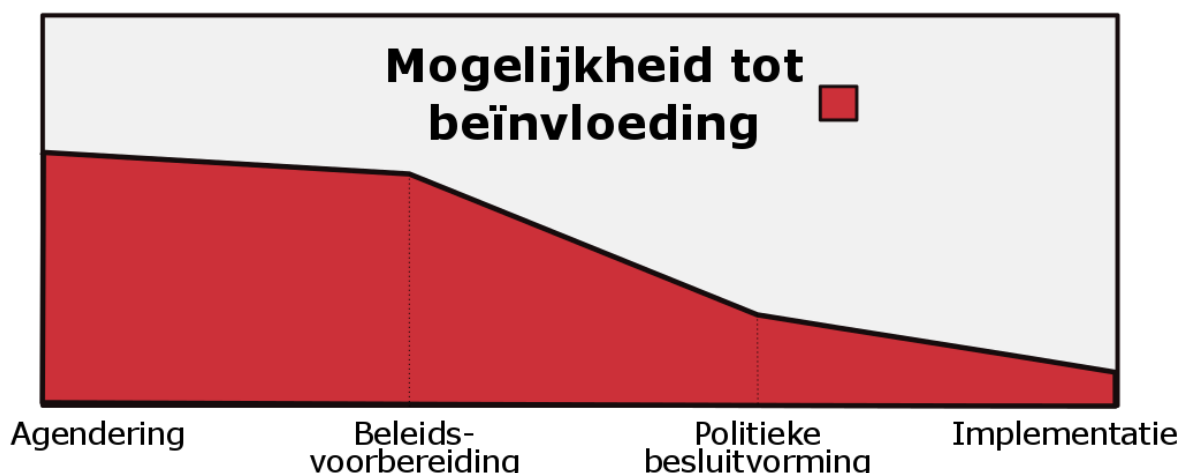
In de agenderingsfase is de gemeente nog niet actief bezig met uw onderwerp. Dit betekent dat u vooral bezig bent met het aankaarten van kwesties bij raadsleden, ambtenaren en bestuurders. Het is nuttig om in deze fase op zoek te gaan naar gelijkgestemden om uw onderwerp op de kaart te krijgen.

Beleid bepalen

In de beleidsbepalingsfase maakt de gemeente concrete stappen naar de keuze van een (oplossings)richting. In deze fase kunt u het gesprek aangaan met de verantwoordelijke ambtenaren en de wethouder die over uw onderwerp gaat. Zo kunt u meesturen, bijsturen of juist uw zorgen delen. Raadsleden willen tijdens deze fase graag de vinger aan de pols houden en kunnen uw medestander zijn door druk op de wethouder uit te oefenen.

Evalueren

Na presentatie en uitvoering van het beleid is het belangrijk om te volgen of het beleid werkt. Zorgt het beleid voor de beoogde verbetering en heeft het beleid de gewenste effecten voor u en uw achterban? Wordt het beleid goed uitgevoerd of zijn er verbeteringen mogelijk? Door goed op de hoogte te blijven kunt u het thema opnieuw agenderen.

Het PA-plan

Als u weet in welke fase uw onderwerp zich bevindt, kunt u aan de slag met een strategie. Met een PA-plan werkt u de kern van uw strategie uit en komt u goed beslagen ten ijs. Stel uzelf allereerst de vraag: Wat is het doel van mijn belangenbehartiging? Het antwoord op deze vraag vormt namelijk de kern van uw strategie. Kort gezegd, wat wilt u over een jaar bereikt hebben en wat moet u daarvoor doen? Met een PA-plan zet u uw doelstelling en strategie concreet op papier. Het PA-plan is een werkend document dat u altijd kunt aanpassen. Het plan is daarmee de basis van waaruit u werkt en effectief inspeelt op lopende issues, belangrijke debatten en de berichtgeving door de media.

Een goed PA-plan bevat in ieder geval de volgende vier componenten:

- Uw stip op de horizon
  - Wat is het doel dat u wilt bereiken?
- Uw belangrijkste partners
  - Zorg dat u weet wie er betrokken zijn bij uw onderwerp. Met welke organisaties en personen moet u in gesprek? Wie hebben vergelijkbare standpunten?
- Uw kernboodschap
  - Leg in maximaal een half A4-tje uit wat u wilt bereiken.
- Uw eerste stappen
  - Maak uw eerste stappen concreet. Wie gaat u als eerste benaderen, welke middelen heeft u nodig en welk doel wilt u op de korte termijn bereikt hebben?

Hoe weet u wat er speelt?

Voor het maken van een PA-plan is het van belang dat u weet wat er binnen uw gemeente speelt. Politiek is dynamisch. De inbreng van inwoners en organisaties, maatschappelijke ontwikkelingen en de berichtgeving door de media hebben constant invloed op de politieke agenda. Tegelijkertijd gaat het niet alleen om de waan van de dag, maar hebben politici, bestuurders en organisaties ook een stip op de horizon staan.

Wat er speelt in de gemeenteraad

De meeste gemeenten hebben een aparte website voor hun gemeenteraad en voor het college van B&W. Op deze website vindt u de data waarop vergaderingen plaatsvinden en de beleidsstukken die worden besproken, maar ook wie binnen de gemeente voor welk onderwerp uw aanspreekpunt is. Door aan te sluiten op wat er al speelt, kunt u uw onderwerp sneller zichtbaar maken. Daarnaast geven agenda's van vorige vergaderingen u inzicht in de geschiedenis van een onderwerp. Deze informatie kunt u gebruiken om te bepalen in welke fase van de besluitvorming uw onderwerp zich bevindt.

De invloed van media

De actualiteit is een belangrijk middel om in uw gemeente een onderwerp op de agenda te zetten. Het college neemt een standpunt in, raadsleden nemen het collegebeleid onder de loep of media maken onderwerpen zichtbaar. U kunt hier zelf op inspelen om uw onderwerp te agenderen. Omdat lokale media qua menskracht vaak onder druk staan, kan eigen onderzoek van uw organisatie voor lokale journalisten een goudmijn zijn.

Communicatie vanuit politieke partijen

Politieke partijen communiceren via hun eigen kanalen, zoals een eigen (lokale) website. Deze website is een goede informatiebron van de standpunten van de partij. Raadsleden geven via hun eigen kanalen hun mening en laten zien welk onderwerp zij belangrijk vinden. Ook wethouders communiceren naar hun politieke partij, onder meer door successen te delen of nieuwe plannen te ontvouwen. Maak hier gebruik van door aan te sluiten op wat er in uw gemeente leeft.

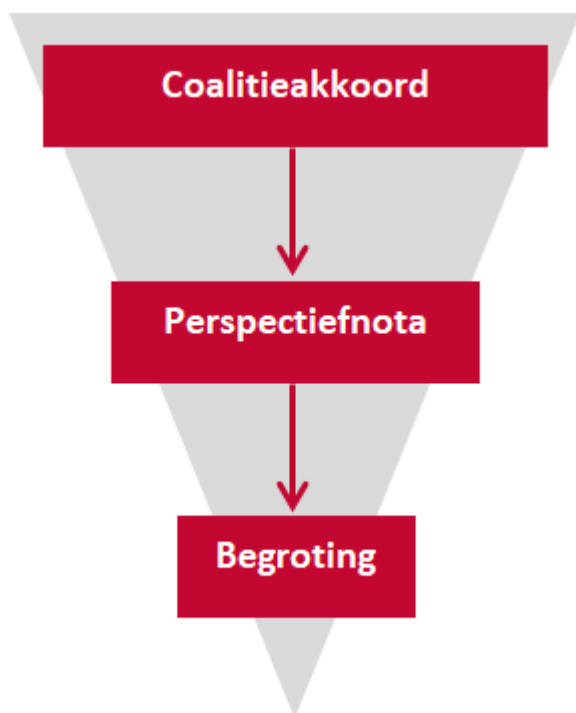
Naast traditionelere communicatievormen maken steeds meer politieke partijen, maar ook individuele politici, gebruik van sociale media. Facebook, twitter en LinkedIn zijn een bron van informatie, maar ook een manier om direct contact te zoeken. Raadsleden, lokale organisaties en journalisten delen vaak ook het verloop van debatten in de gemeenteraad via Twitter. Zo kunt u effectief op de hoogte blijven van de gemeentepolitiek, ook als u uw tijd maar beperkt kunt inzetten.

Informele contacten

Naarmate uw netwerk binnen de gemeente groeit, wordt u een steeds natuurlijkere gesprekspartner binnen de gemeente. Een netwerk maakt het gemakkelijker om er achter te komen wat er op dit moment binnen de gemeente speelt. En nog belangrijker, wat er in de komende periode gaat spelen.

Wat zijn de uitgangspunten in het gemeentehuis?

Het coalitieakkoord, de perspectiefnota en de begroting vormen de basis van de gemeentepolitiek. Dit zijn de kaders waarin het beleid tot stand komt en daarmee bepalend zijn voor de standpunten en prioriteiten in uw gemeente.

Coalitieakkoord

Na de verkiezingen vormt het coalitieakkoord een nieuw startpunt voor de gemeente. Dit wordt ook wel het collegeakkoord genoemd. Lijsttrekkers van toekomstige coalitiepartners werken gezamenlijk aan een coalitieakkoord, vaak op basis van de verkiezingsprogramma's waarmee campagne is gevoerd.

Het coalitieakkoord schetst de contouren van het beleid met de ambities die moeten worden bereikt. Een coalitieakkoord kan iets willen doen aan eenzaamheid onder ouderen, maar het is de verantwoordelijke wethouder die met de daadwerkelijke uitvoering wordt belast. Het beleid staat dus nog niet per se vast! Hier ligt ruimte voor u als belangenbehartiger.

Er zijn drie soorten coalitieakkoorden:

- Coalitieakkoord

Deze vorm wordt van oudsher veel gebruikt. Bij een coalitieakkoord bepalen de

coalitiepartijen gezamenlijk de inhoud van het akkoord, waarvoor in de gemeenteraad een meerderheid bestaat.

- Raadsbreed akkoord

Bij een Raadsbreed akkoord hebben alle politieke partijen in de gemeenteraad invloed op de inhoud van het akkoord. Er is meer draagvlak, maar de ambities hebben een hoger abstractieniveau.

- Samenlevingsakkoord

Bij een samenlevingsakkoord vraagt de gemeente input van inwoners en maatschappelijke organisaties om input te leveren voor het akkoord.

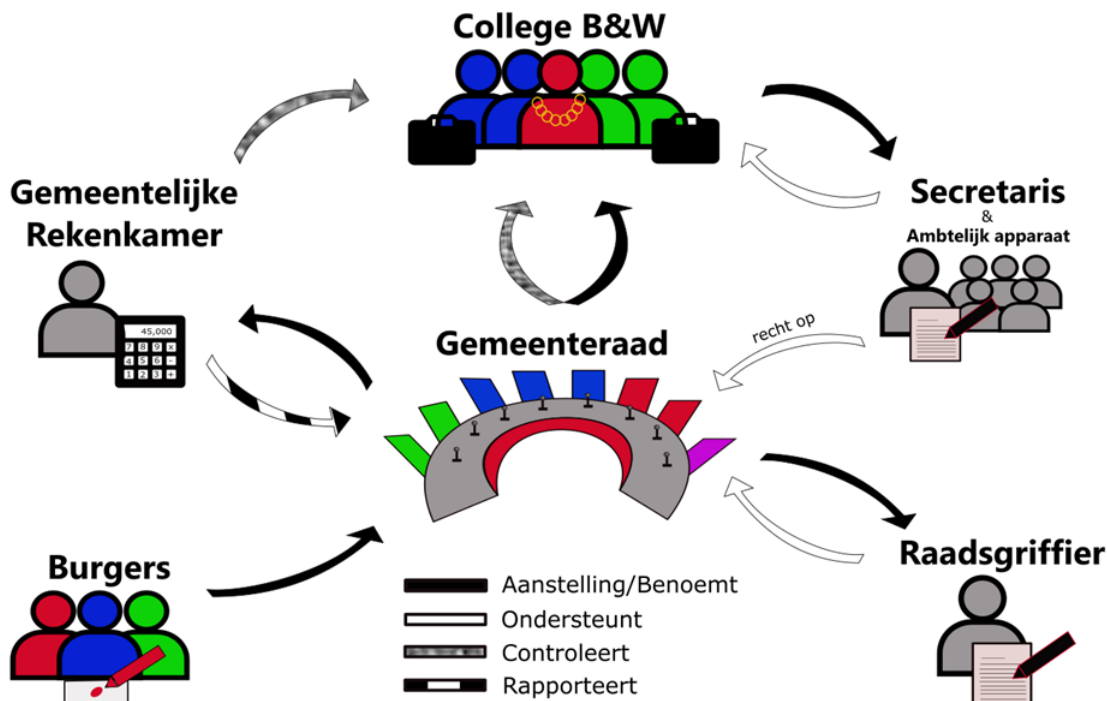
Perspectiefnota

Op basis van het coalitieakkoord stelt het college van B&W jaarlijks een perspectiefnota op. In deze perspectiefnota (die binnen sommige gemeenten ook wel kadernota wordt genoemd) vindt u de uitgangspunten voor het beleid en de financiële richtlijnen van het komende jaar.

Begroting

Het coalitieakkoord en de perspectiefnota worden geconcretiseerd in de jaarlijkse begroting. In de begroting leest u wat voor de gemeente het komende beleidsjaar de grootste prioriteiten zijn hoe de inzet van geld en personele middelen daarbij concreet over de verschillende onderwerpen wordt verdeeld.

2. Zet uw onderwerp op de agenda

Door in gesprek te gaan met lokale politici en bestuurders kunt u bouwen aan goede relaties. Zo weten u en uw gesprekspartner(s) elkaar niet alleen te vinden bij urgente problemen, maar kunt u ook gezamenlijk werken aan het verbeteren van de gemeente. Raadsleden en bestuurders waarderen burgers die zich inzetten voor hun gemeente en die constructief willen meedenken over het aanbrengen van verbeteringen. Uw input kan namelijk juist ook bij hen leiden tot nieuwe ideeën. Draagvlak voor beleid is een randvoorwaarde voor lokale bestuurders en uw steun op een specifiek thema kan daarom van grote waarde zijn.

De formele route

Hoe weet u bij wie u moet zijn?

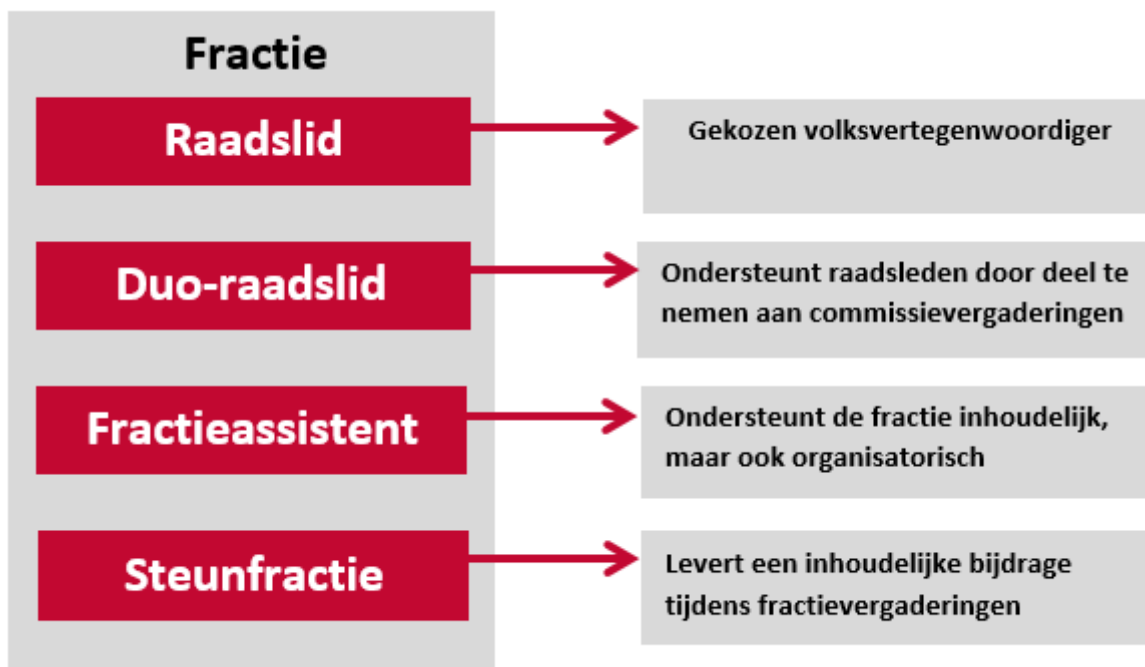
In elke gemeente zijn gemeenteraadsleden actief met specifieke thema's zoals zorg, huisvesting en financiën. Raadsleden zijn uw volksvertegenwoordigers en daarmee uw eerste aanspreekpunt om iets op de politieke agenda te plaatsen. Sommige politieke partijen kiezen ervoor om te werken met duo-raadsleden. Kijk in dit geval goed welk raadslid actief is met uw onderwerp.

Tip: Raadsleden handelen op basis van gedeelde waarden binnen hun partij. Wees u ervan bewust dat zij verantwoording dienen af te leggen aan hun kiezers.

Het team achter de raadsleden

Veel raadsleden hebben te maken met een hoge werkdruk. Naast hun raadslidmaatschap hebben de raadsleden namelijk meestal ook een reguliere baan. Om het werk behapbaar te houden worden raadsleden daarom vaak ondersteund, bijvoorbeeld door een duo-raadslid, een fractieassistent of een steunfractie. Hoewel zij het raadslid allemaal ondersteunen, zijn er wel verschillen in taken en bevoegdheden.

Duo-raadsleden nemen niet deel aan de gemeenteraadsvergadering, maar hebben wel zitting in de commissievergadering. Daardoor hebben zij misschien meer tijd voor u. Formeel gezien hebben duo-raadsleden een beperkte invloed; zij hebben immers geen stemrecht in de raadsvergadering. Maar door hun commissiedeelname spelen zij wel een belangrijke rol in de voorbereiding van de besluitvorming.

Fractieassistenten kunnen raadsleden zowel inhoudelijk als organisatorisch ondersteunen. De inzet van fractieassistenten verschilt echter per fractie. Veel fractieassistenten helpen mee met de voorbereiding van beleidsstukken en zijn verantwoordelijk voor de communicatie met de achterban, burgers en organisaties. Fractieassistenten weten wat er speelt binnen de fractie, kennen de agenda van de fractie en kunnen nuttig voor u zijn om informatie op te vragen of om afspraken met raadsleden te plannen.

Tot slot is er vaak ook een steunfractie. Deze 'fractie' bestaat vaak uit leden van de politieke partij die het leuk vinden om mee te denken over de politieke lijn. Steunfractieleiden zijn vaak alleen aanwezig tijdens fractievergaderingen. In sommige gemeenten zijn leden van de partij ook georganiseerd in werkgroepen die op specifieke thema's meedenken.

Met welke politieke partijen zoekt u samenwerking?

De mate van succes kan afhangen van de partijen met wie u samenwerkt. Oppositieleden zullen sneller geneigd zijn om onderwerpen aan te kaarten die ingaan tegen het huidige beleid, terwijl coalitiepartijen meer invloed hebben om beleid daadwerkelijk te veranderen. Probeer altijd te streven naar een meerderheid binnen de gemeenteraad. Op veel terreinen werken partijen binnen en buiten de coalitie vaak samen. Juist in de gemeente is het lokale belang soms groter dan het partijpolitieke belang.

In gesprek met de raad

- U vindt de mailadressen van raadsleden op de website van de gemeente
- U kunt raadsleden een brief schrijven, maar juist ook uitnodigen voor een werkbezoek
- Raadsleden hebben veel onderwerpen omhanden en weinig tijd. Uw onderwerp krijgt meer aandacht als het aansluit bij een onderwerp dat al op de agenda staat

Wanneer gaat u in gesprek met de Raad?

De vergaderstructuur in gemeenten ziet er vaak uit zoals in de figuur is weergegeven. Voorafgaand aan de commissievergadering vindt een fractievergadering plaats. In deze vergadering stemmen fractieleden met elkaar het fractiestandpunt af.

In een commissievergadering worden de agendapunten van de gemeenteraadsvergadering inhoudelijk voorbereid. Commissievergaderingen gaan over specifieke onderwerpen, zoals zorg en welzijn, werk en inkomen en mobiliteit. Duo-raadsleden en raadsleden kunnen tijdens deze vergadering vragen stellen aan de verantwoordelijke wethouder. Pas in de gemeenteraadsvergadering zelf worden definitieve besluiten genomen.

Commissievergaderingen en gemeenteraadsvergaderingen zijn openbare vergaderingen waar alle politieke partijen aanwezig mogen zijn. Fractievergaderingen zijn interne overleggen waar alleen de leden van de desbetreffende fractie aanwezig zijn. Op de website van de gemeente staat vaak een schema waarop u kunt zien wanneer de gemeenteraad bij elkaar komt. Ook kunt u altijd contact opnemen met de gemeentegriffier voor vragen over procedures. De burgemeester is de voorzitter van de gemeenteraadsvergadering.

Uitnodiging tijdens fractievergadering

Een logisch moment om met raadsleden in gesprek te gaan is tijdens een fractievergadering. Veel politieke partijen vergaderen op hetzelfde moment. Hierdoor kunt u met een bezoek aan het raadhuis meerdere fracties achter elkaar spreken. Zorg dat u altijd een korte samenvatting van uw verhaal meeneemt die u na afloop van de afspraken aan de raadsleden kunt uitdelen.

Lokale media om uw issue op de kaart te zetten

Via lokale media kunt u een urgent probleem direct op de politieke agenda zetten, maar ook kunt u via de media zorgen voor meer bekendheid voor uw onderwerp of organisatie. Wees altijd voorzichtig met media-aandacht. Het is een effectief middel, maar een journalist opereert altijd onafhankelijk en vertelt een eigen verhaal. Daarnaast wordt een onderwerp politiek gevoelig wanneer het uitgebreid in de pers wordt belicht. Media-aandacht kan ervoor zorgen dat de gemeente minder ruimte heeft voor het bepalen van het beleid. Alle ogen zullen immers gericht zijn op het vinden van een (snelle) oplossing, waarbij zeker de oppositie op scherp zal staan. Maar ook uw eigen manoeuvreerruimte kan hierdoor worden beperkt.

De informele route

Persoonlijke relaties kunnen helpen bij het behartigen van belangen. Naarmate uw contacten binnen de gemeente toenemen, wordt u automatisch een meer natuurlijke gesprekspartner voor de gemeente. Het gaat hierbij niet alleen om uw relaties met lokale politici. Wijkraden en maatschappelijke organisaties kunnen uw verhaal versterken.

Hoe zet u zich op de kaart?

- Bezoek inspraakavonden en rondetafelgesprekken van de gemeente
- Laat uw stem horen via sociale media
- Werk samen met andere belanghebbenden

Inspraakavonden en rondetafelgesprekken in uw gemeente

Inspraakavonden en rondetafelgesprekken zijn ideale gelegenheden om bij de gemeente uzelf en uw belangen op de kaart te zetten. Tijdens inspraakavonden kunt u aangeven wat u van een concreet voorstel vindt. Dit kunt u als inwoner doen, maar ook namens een organisatie. Voor wethouders en ambtenaren is een inspraakavond ook een manier om verbinding te zoeken met de burger en zo draagvlak te vinden voor het beleid. De opzet van de avond kan variëren per gemeente; de griffie in uw gemeente kan u hier meer over vertellen. Daarnaast kan op initiatief van de gemeenteraad ook een rondetafelgesprek worden georganiseerd. Raadsleden gebruiken deze gesprekken om zich op hun standpuntbepaling voor te bereiden.

Werk samen met andere belanghebbenden!

Zoek ook naar partners wanneer u een onderwerp op de agenda wilt zetten. Zij kunnen u ondersteunen. Wie heeft er ook belang bij het beleid dat u voorstelt? Hierbij kunt u denken aan:

- Wijk- of buurtraden
- Maatschappelijke organisaties
- Jongeren

Wijk- of buurtraden

In sommige steden zijn er wijk- of buurtraden; dorpen kennen vaak een Plaatselijk Belangvereniging. Deze onafhankelijke raden adviseren de gemeente gevraagd en ongevraagd over een specifieke wijk of buurt. Wanneer uw onderwerp betrekking heeft op een specifieke omgeving, kan het interessant zijn om deze raden bij uw onderwerp te betrekken.

Maatschappelijke organisaties

In elke gemeente zijn maatschappelijke organisaties actief. Dit kunnen lokale organisaties zijn of landelijke organisaties met een lokale afdeling. Kijk of u met deze organisaties uw krachten op een specifiek thema kunt bundelen. Zo kunt u bijvoorbeeld samen naar de gemeente om uw verhaal te doen. Door samen te werken kunt u het werk verdelen, maar bijvoorbeeld ook spreken vanuit een grotere achterban.

Jongeren

Veel politieke partijen hebben een eigen jongerenorganisatie. Naast een landelijk bestuur hebben deze politieke jongerenorganisaties vaak ook lokale afdelingen. Politieke jongerenorganisaties zijn onafhankelijk, maar wel gelieerd aan een specifieke partij. Politieke partijen nemen de input van hun jongerenorganisatie daarom vaak serieus. Een politieke jongerenorganisatie kan hierdoor een verrassende ingang bieden om een onderwerp op de agenda te zetten. Deze ingang is bijvoorbeeld interessant als uw onderwerp ook impact heeft op de jongeren in uw gemeente.

3. Bepaal het beleid

Het college van burgemeester en wethouders (B&W) is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de gemeente. Deze bestuurders voeren het beleid uit in de gemeente, zoals dit is afgesproken in het coalitieakkoord. Zodra u uw onderwerp effectief op de agenda heeft gezet zijn de wethouder en zijn of haar gemeenteambtenaren aan zet. Samen met hen kunt u uw ideeën of plannen omzetten in concrete stappen en resultaten! In dit hoofdstuk gaan we nader in op hoe u uw gesprekspartners kunt benaderen, welke rol zij in de gemeente spelen en hoe u met hen kunt samenwerken.

Burgemeester

De burgemeester is de voorzitter van het college en van de raad. Burgemeesters worden benoemd voor een vaste periode en nemen in de gemeentepolitiek daardoor een onafhankelijke positie in. De burgemeester probeert zo goed mogelijk aansluiting te houden bij de samenleving en probeert daarom altijd verbinding te leggen tussen deelbelangen in de gemeente. Door op werkbezoek te gaan, door met burgers en organisaties te spreken en door de grote lijnen van de politiek en het bestuur in de gaten te houden. Kortom, de burgemeester zet zich in voor het maatschappelijke belang van de gemeente.

Wethouder

Elke partij in het coalitieakkoord levert één of meerdere wethouders. De wethouders zijn verantwoordelijk voor één of meerdere beleidsthema's. Bedenk daarom altijd welke wethouder verantwoordelijk is voor het beleid dat u wilt beïnvloeden. De wethouder is degene die gemeenteambtenaren aanstuurt tijdens de beleidsontwikkeling. Hij of zij is ook degene die uw belang voorop kan stellen bij het bepalen van nieuw beleid of kan besluiten dat uw organisatie bij de beleidsvorming betrokken moet worden. Het is daarom goed om de wethouder over uw onderwerp te informeren en deze enthousiast te krijgen voor uw plan. Ga daarom in gesprek met de wethouder of nodig hem of haar uit voor een werkbezoek.

Tip: Vergeet niet dat wethouders ook verantwoording af dienen te leggen aan hun eigen partij. Neem dit in overweging voor uw boodschap!

Ook organiseren veel wethouders (en burgemeesters) spreekuren. Een mooie gelegenheid om in gesprek te gaan en uzelf bij deze bestuurders in de kijker te spelen. Op de website van uw gemeente vindt u op welke momenten deze spreekuren zijn. Vaak is het niet nodig om een afspraak te maken.

Gemeenteambtenaren

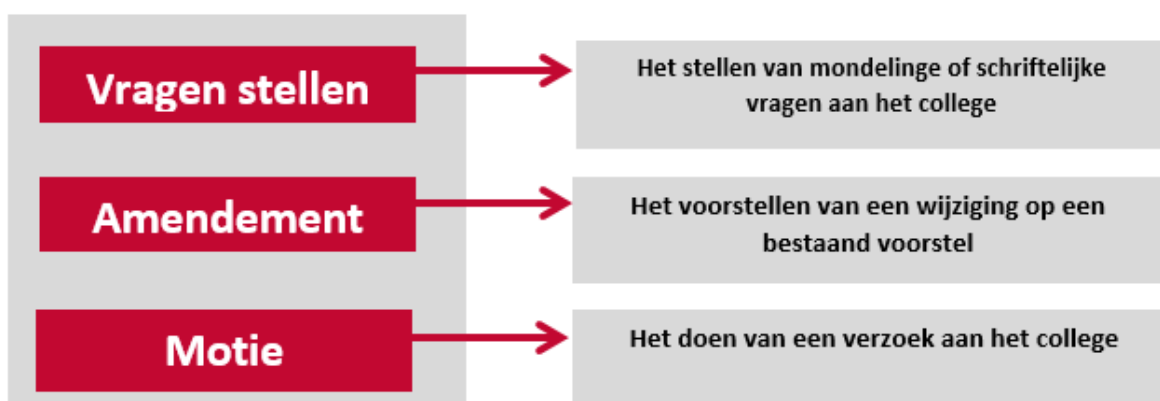
Zij zijn in de gemeente wellicht niet het meest zichtbaar, maar ambtenaren zijn essentieel in het vormen en uitvoeren van beleid. Daarom is het belangrijk om relevante ambtenaren van de juiste informatie te voorzien. Op deze wijze kunnen de kansen, maar ook de risico's, worden meegenomen in het bepalen van beleid. U kunt de ambtenaren ervan te overtuigen dat u dé oplossing heeft. U heeft praktijkervaring, dus u weet wat er speelt. Dit maakt u van waarde!

Tip: Schrijf brieven, nodig ambtenaren uit voor een werkbezoek of organiseer gesprekken met ervaringsdeskundigen. Dit geldt ook voor de wethouder en gemeenteraadsleden!

Verantwoording afleggen

Raadsleden zijn de opdrachtgever van de wethouders. De wethouders moeten daarom aan de gemeenteraad verantwoording afleggen over het beleid dat zij hebben gevoerd. De wethouder dient daarom altijd informatie te verstrekken als de raad schriftelijke of mondelinge vragen stelt. Maar raadsleden hebben ook het recht om rechtstreeks invloed uit te oefenen op het te voeren beleid. Met amendementen en moties kunnen zij het college aan het werk zetten, door voorstellen aan te passen of door het college te verzoeken met onderwerpen aan de slag te gaan.

Tip: Trek samen met raadsleden op om vragen te stellen aan het college en over mogelijkheden om beleid aan te passen. Door middel van een motie kan de raad bijvoorbeeld verzoeken om uw organisatie bij (de uitvoering van) het beleid te betrekken!

Adviesraden en -commissies

Als er sprake is van nieuw beleid, dat bijvoorbeeld niet in het coalitieakkoord staat, zal de wethouder eerst een visie opstellen en deze met de gemeenteraad bediscussiëren. In sommige gevallen zal de wethouder ook om het advies van een adviesraad of -commissie vragen. Deze adviesorganen bestaan uit burgers die zich actief bezig houden met een specifiek thema zoals cultuur, zorg of de leefomgeving. Zorg dat uw mening wordt gehoord, waarbij u eventueel samen optrekt met andere partijen. Zo wordt de kans groter dat u ook wordt betrokken als het beleid verder wordt bepaald.

Tip: Adviesraden -commissies mogen ook ongevraagd advies geven. Maak hiervan gebruik door adviesraden en -commissies met informatie te benaderen.

Optrekken als partner van de gemeente

Naast het uitvoeren van beleid zijn wethouders bij uitstek ook degenen die u kunnen helpen om in contact te komen met andere organisaties. De gemeente wordt graag betrokken om initiatieven uit de samenleving te stimuleren en onder de aandacht te brengen. Denk bijvoorbeeld aan het openen van een tentoonstelling, het organiseren van een dialoogbijeenkomst of het opzetten van projecten in de wijk. Vaak is tijd de enige investering die u dan aan hen hoeft te vragen. Door de gemeente actief te betrekken bij initiatieven die u zelf organiseert, zien zij u steeds meer als een natuurlijke partner.

Tip: Door de burgemeester actief bij uw organisatie te betrekken heeft u een natuurlijke bondgenoot in de gemeente.

4. Evalueer de resultaten

Nadat het beleid is uitgevoerd, is uw werk nog niet altijd klaar. Het is namelijk belangrijk om een vinger aan de pols te houden zodat u weet of uw werk ook succesvol was en of het beleid het gewenste effect heeft. De verantwoording van de wethouder over het beleid biedt mogelijkheden om nieuwe onderwerpen op de agenda te zetten. Maar u kunt hier ook zelf een bijdrage aan leveren door ervaringen, onderzoeken in de wijk of feiten en cijfers met de gemeente te delen.

Vinger aan de pols houden

De evaluatie van de uitvoering van beleid valt of staat met het in de gaten houden van ontwikkelingen: monitoring. Door bijvoorbeeld gemeentebesluiten en uitspraken in de media van zowel raadsleden als burgers nauwkeurig in de gaten te houden, blijft u op de hoogte van wat er op uw thema speelt.

Tip: Geen tijd om de hele dag websites af te gaan? Stel een zogenaamde 'Feedreader' in!

Tip: Houd ook de gemeentewebsite in de gaten. Hierop is veel gedetailleerde informatie over het gevoerde beleid te vinden.

Financiële verantwoording

Er zijn binnen de gemeente verschillende momenten voor de financiële verantwoording. Deze momenten zijn voor u bij uitstek geschikt om de uitvoering van het beleid kritisch tegen het licht te houden. Is het geld effectief en efficiënt besteed?

Hiervoor kunt u kijken naar de ontwikkeling in de gemeentefinanciën. Vergelijkbaar aan de Rijksoverheid kent de lokale politiek een rijke cultuur van financiële verantwoording. Bij de meeste gemeenten ziet het proces eruit zoals in de figuur hiernaast is weergegeven. Zoals eerder aangegeven wordt een perspectiefnota ook wel een kadernota genoemd.

De voorjaarsnota en de najaarsnota zijn tussentijdse overzichten. Hierin wordt weergegeven of er wijzigingen zijn ten opzichte van de eerder vastgestelde begroting. In de jaarstukken is de jaarrekening te vinden, dit is het huishoudboekje van de gemeente.

Deze momenten zijn zeer geschikt om uw kwestie weer aan te kaarten. Worden subsidiepotjes voldoende benut voor uw initiatief? Is er sprake van vreemde kasschuiven? De data waarop deze gebeurtenissen plaatshebben zijn ruim van te voren bekend. Zet ze dus in uw agenda!

Tip: Financiën? Het lijkt misschien ingewikkeld. Maar u hoeft het niet allemaal alleen te doen. Kijk of er iemand in uw netwerk is die u kan helpen!

Controle door de rekenkamer

Elke gemeente is verplicht om een rekenkamer of rekenkamercommissie te hebben. De rekenkamer heeft als taak om het beleid te toetsen op basis van rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid. Een rekenkamer bestaat meestal uit mensen van buiten de gemeenteraad. Zij mogen zelf bepalen welke onderwerpen zij onderzoeken en geven daarover een onafhankelijk advies. Rekenkamerrapporten worden daardoor door raadsleden erg serieus genomen.

Het opzetten van een meldpunt

Een meldpunt kan helpen om meer informatie over de uitwerking van het beleid in de praktijk te krijgen. Een meldpunt kan zichtbaar maken wat er leeft in de samenleving en vooral ook aangeven wat er mis gaat. Deze informatie versterkt ook uw eigen positie als gesprekspartner van de gemeente. Een meldpunt kan op verschillende manieren worden opgezet. Bijvoorbeeld via een website, maar ook via sociale media.

Heragenderen

De evaluatie van het beleid is een goed moment om opnieuw met raadsleden in gesprek te gaan. Tijdens dit gesprek kunt u raadsleden actief bevragen naar wat zij vinden van de resultaten. Is het raadslid tevreden? Op basis hiervan kunt u inschatten waar er nog winst te behalen valt en hoe u dit gezamenlijk kunt bereiken.

Normaal gezien wordt een breed publiek gevraagd om een reactie op het gevoerde beleid te geven. Als inwoners en/of organisaties niet blij zijn met het beleid, staat het hen vrij om het probleem opnieuw te agenderen.

De volgende stap

Als u uzelf en uw belang succesvol op de kaart heeft gezet, is de volgende stap om dit zo te houden. De contacten en kennis die u heeft opgedaan kunt u namelijk gebruiken wanneer u aan de slag gaat met een nieuw onderwerp!

Regelmatig afspreken met politici en bestuurders

Raadsleden zijn uw partner. Zorg er daarom altijd voor dat u een vervolgspraak plant en in gesprek met de gemeenteraad blijft. Als een wethouder toezeggingen heeft gedaan, kunt u tijdens een gesprek informeren naar de (voorlopige) resultaten. Steek hierbij ook zelf uw hand uit naar de gemeente en geef aan hoe u uw steentje bijdraagt.

Tip: Als de gemeente u ziet als constructieve gesprekspartner zal de gemeente in de toekomst eerder met u samenwerken. Zorg er daarom voor dat u gesprekken altijd positief afsluit!

Contact met andere (lokale) belanghebbenden

Naast de contacten die u met de gemeente heeft opgebouwd, kunnen ook andere contacten waardevol zijn om te behouden, bijvoorbeeld lokale journalisten of andere belanghebbenden. Wellicht kun u in de toekomst weer met hen samenwerken, of kunnen zij u helpen om tijdens de beleidsuitvoering geïnformeerd te blijven.

Ook na de organisatie van een gezamenlijk politiek café, een petitie of zelfs een burgerinitiatief is het waardevol om met elkaar in contact te blijven. Niet alleen kunt u deze groep snel mobiliseren als er actie richting de gemeente nodig is; het biedt u ook de mogelijkheid om structureel signalen uit de samenleving te verzamelen.

Het opzetten van platform

Een manier om als groep georganiseerd te blijven is het oprichten van een platform. Een platform is een combinatie van meerdere organisaties die op een bepaald thema structureel overleg voeren. Als vertegenwoordiger van een platform staat u sterker in de gesprekken met de gemeente en bent u op de hoogte van de laatste ontwikkelingen in de samenleving.

Contact binnen uw eigen organisatie of achterban

Tot slot is het van belang om het proces terug te koppelen aan uw organisatie of achterban. Wat heeft u gedaan, met wie u heeft gesproken en wat u heeft bereikt? Door deze informatie te delen kunt u successen vieren en kunnen anderen van uw ervaringen leren. Het is hierbij goed om een onderscheid te maken tussen 'quick wins' en uw langetermijnvisie. Welke dingen kunt u op korte termijn bereiken en in hoeverre dragen deze bij aan uw langetermijnvisie?

5. Zelf aan de slag!

Het maken van een PA-plan is de eerste stap in het succesvol in de praktijk brengen van deze publicatie. Een PA-plan biedt u houvast in uw gesprekken met raadsleden, wethouders, ambtenaren en andere organisaties. Kortom, het PA-plan is de praktische uitwerking van uw ideaal en maakt zichtbaar voor wie en waarom u zich inzet.

Waarom een PA-plan?

- Een uitgewerkte kernboodschap kan eenvoudig aan gesprekspartners worden meegegeven of nagestuurd na afloop van een gesprek
- Het PA-plan biedt handvatten en mogelijkheden voor reflectie bij het realiseren van uw doelstellingen

Belangrijkste aspecten PA-Plan

Omgevingsanalyse

Omgevingsanalyse

Voor uw PA-plan is het belangrijk om te weten wie uw stakeholders zijn. Om deze reden begint u daarom met een korte omgevingsanalyse. Hierdoor krijgt u inzicht in wie er bij uw onderwerp betrokken zijn en met welke stakeholders u in gesprek moet.

Doelstelling

Doelstelling

Om ervoor te zorgen dat u concreet voor ogen hebt wat u wilt bereiken moet uw PA-plan een heldere doelstelling bevatten. Wat wil u precies bereiken dat reëel is?

Strategie

Strategie

Uw strategie is de route waarlangs u loopt. Wie wilt u als eerste benaderen en welk doel wilt u op de korte termijn hebben bereikt?

Doelgroepen

Doelgroepen

Bij dit onderdeel kijkt u nader naar de verschillende doelgroepen. Welke actoren kent u al en welke nog niet? Actoren die u al kent zijn gemakkelijker te benaderen.

Boodschap

Middelen en timing

Evaluatie

Boodschap

Probeer in maximaal een half A4-tje uit te leggen wat u wilt bereiken en waarom. Deze kernboodschap kunt u later meegeven aan politici of ambtenaren. Denk hierbij vanuit hun perspectief: waarom is het onderwerp voor hen belangrijk? Laat mensen meelesen met uw stukken voordat u aan de slag gaat. Zijn uw doelstellingen realistisch en zijn de gestelde termijnen haalbaar? Op deze wijze kunt u wellicht medestanders vinden voor uw belang.

Timing en middelen

Om meer inzicht te krijgen in het proces is het van belang om een tijdlijn te maken. Welke middelen wilt u wanneer inzetten?

Evaluatie

Om achteraf te kunnen evalueren moet u vooraf al bedenken wanneer de belangenbehartiging volgens u geslaagd is. Door uw proces te evalueren weet u wat er wel en niet goed ging. Deze leerervaringen kunt u gebruiken bij het volgende proces.

Tip: Gebruik een PowerPoint voor uw PA-plan met maximaal 10 sheets zodat u gedwongen wordt kort en bondig te formuleren.

Bijlage 1

Amendement

Raadsleden kunnen amendementen indienen op voorstellen die het college van B&W aan de gemeenteraad voorlegt. Een amendement is een dwingend verzoek dat kan leiden tot een budgetwijziging.

Coalitie

Een coalitie is een samenwerking van verschillende partijen die samen een meerderheid vormen in de gemeenteraad. Zij bepalen voor een groot deel het beleid in de gemeente. De coalitiepartijen leveren samen ook de wethouders voor het college.

Collegeakkoord/Coalitieakkoord

De plannen die het college van burgemeester en wethouders heeft voor de komende vier jaar. Deze plannen zijn op hoofdlijnen uitgewerkt en worden later geconcretiseerd in de perspectiefnota en de begroting.

Commissievergadering

Tijdens commissievergaderingen kunnen raadsleden en duo-raadsleden vragen stellen over onderwerpen die tijdens de gemeenteraadsvergadering behandeld zullen worden. Raadsleden kunnen hiermee de gemeenteraadsvergadering voorbereiden. In deze commissies worden er dus nog geen besluiten genomen.

Decentralisaties

De afgelopen periode zijn er behoorlijk wat taken van de rijksoverheid naar de gemeente verschoven. Zo gaat de gemeente nu bijvoorbeeld ook over Jeugdzorg, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet.

Duo-raadslid

Duo-raadsleden nemen niet deel aan de gemeenteraadsvergadering, maar hebben wel zitting in de commissievergadering. Formeel gezien hebben zij dus een beperkte invloed; zij mogen immers niet stemmen. Informeel hebben zij echter wel invloed omdat ze binnen de commissie het woord mogen voeren. Hiermee spelen ze een belangrijke rol in de voorbereiding van de besluitvorming.

Fractievergadering

Fractievergaderingen zijn interne overleggen van een politieke partij. Fractievergaderingen vinden meestal plaats ter voorbereiding van commissievergaderingen en gemeenteraadsvergaderingen. Daarnaast wordt in deze overleggen ook besproken of bepaalde onderwerpen op de politieke agenda moeten worden gezet, bijvoorbeeld naar aanleiding van een nieuwsbericht.

Monitoring

Bij de monitoring houdt u bij wat er over uw onderwerp gezegd wordt in de Raad, maar ook in de media. Door een goede monitoring weet u wat er speelt. Hierdoor kun u uw belangen effectiever behartigen.

Motie

Een motie is een verzoek aan het college van burgemeester en wethouders. Een motie kan door een gemeenteraadslid ingediend worden om het beleid van het college bij te stellen. Het staat iedereen vrij om het raadslid te informeren over een motie die naar uw mening bijdraagt aan het oplossen van een probleem.

Najaarsnota

Een najaarsnota is een tussentijds overzicht van de financiële situatie van de gemeente. Deze nota heeft betrekking op de eerste acht maanden na de begroting.

PA-plan

Een Public Affairs-plan omschrijft op welke manier u uw belangen behartigt. Dit plan biedt u houvast bij het uitoefenen van invloed.

Perspectiefnota/Kadernota

Een perspectiefnota beschrijft op hoofdlijnen wat de plannen van de gemeente voor het komende jaar zijn. Een perspectiefnota wordt ook wel een kadernota genoemd.

Politieke jongerenorganisatie

Een politieke jongerenorganisatie is een onafhankelijke organisatie die gelieerd is aan een politieke partij. Politieke jongerenorganisaties zijn voor hun moederpartij een kweekvijver van politiek talent, maar oefenen ook invloed uit op de politieke lijn van hun moederpartij.

Rekenkamer

Een rekenkamer doet onderzoek naar de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid van de gemeente. Elke gemeente is verplicht om een rekenkamer te hebben, maar dit mag ook in samenwerking met andere gemeenten. Een rekenkamer is onafhankelijk en mag zelf bepalen waar zij onderzoek naar doet.

Vragen stellen

Raadsleden mogen zowel mondeling als schriftelijk vragen stellen aan het college van burgemeester en wethouders. Door het stellen van vragen kan een raadslid informatie inwinnen. Het college is verplicht om de raadsvragen binnen een bepaalde periode op te antwoorden; deze periode verschilt per gemeente.

Voorjaarsnota

De voorjaarsnota is een tussentijds overzicht van de financiële situatie van de gemeente. De voorjaarsnota gaat meestal over de eerste vier maanden na de begroting.